

Kšicová, Danuše

Láska - věčná inspirace umění

Slavica litteraria. 2008, vol. 11, iss. 1, pp. 154-

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103391>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

LÁSKA – VĚČNÁ INSPIRACE UMĚNÍ

Tadeusz Klimowicz: *Pożar serca. 16 smutnych esejów o miłości, o pisarzach rosyjskich i ich muzach.* Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005, 534 s.

Dávný spolupracovník Ústavu slavistiky, profesor vrtislavské univerzity T. Klimowicz navázal v recenzované publikaci na řadu svých předchozích prací, především však na knihu o osudech ruských spisovatelů po Říjnové revoluci (*Obyvatele Arkadii. Losy pisarzy rosyjskich po roku 1917*, 1993). Jeho zájem o biografická fakta analyzovaných spisovatelů, v nichž často nachází klíč k pochopení jejich díla, a sociologický přístup k analýze významných politických a společenských jevů je však patrný i z koncepce jeho významného slovníku literatury 20. století (*Przewodnik po współczesnej literaturze rosyjskiej i jej okolicach 1917–1996*, 1996).

Jak v oddíle věčných hesel, tak v autorské části díla je zřejmé, že nejde o běžný slovníkový přístup. Jako příklad lze uvést heslo *Mecenáš* v první části, v němž Klimowicz provádí brilantní analýzu politických diktátorů typu Lenina a Stalina ve vztahu k literatuře, umění a jejich nositelům. V oddílu autorském mne pak zaujala hesla o zapomínaných autorech, jako byl např. bratr známého ukrajinského malíře Heorhije Narbuta, tvůrce obálky ke sbírce *Aleluja* (1919) svého mladšího bratra Vladimíra, jedné z četných obětí stalinského teroru. Klimowicz cituje v ruském originále i v polském překladu jednu z jeho satirických básní, jimiž se zařadil k naturalistickému proudu ruského akméismu a uvádí i obě možné verze jeho tragické smrti – zastřelení či utonutí při transportu vězňů na Kolymně. Obdobně netradičně charakterizuje i životní osudy a tvorbu Xenie Někrasovové, jež ironií osudu našla útočiště ve sklepním bytě své přítelkyně v sousedství domu Svazu spisovatelů, kam nebyla nikdy přijata. Autorův zájem o grotesku vyjadřuje i pozoruhodná grafická příloha leningradského malíře Sergeje Leměchova, jejíž barevné detaily jsou použity na přebalu knihy.

Obálku knihy *Pożar srdce*, jejíž název autor přejal z rané poemy Vladimíra Majakovského *Oblak v kalhotách*, provází sugestivní malba významné představitelky ruského symbolismu a secese M. V. Jakunčikovové. Autor se tentokrát zaměřil na nejvýraznější představitele ruské literatury od Puškina přes Dostojevského, Lva Tolstého, Čechova, Brjusova, Bloka, Jesenina, Majakovského, Bulgakova, Mandelštama, Cvetajevovou, Pasternaka, Achmatovovou, Nikolaje Rubcova, Vysokého až po Venedikta Jerofejeva. Jmenovaní autoři vystupují v knize jako na jevišti. Klimowicz vybírá jako zdatný režisér nejvýznamnější momenty z jejich erotického života. Důležitou roli v knize proto hrají i jejich partnerky a partneři, jejichž přesná data obsahuje na začátku každé kapitoly vždy přehledná stránka, nazvaná *Osoby*. Autor vychází jak z bohaté biografické literatury, tak ze vzpomínek současníků, především však z korespondence či deníkových záznamů. Výsledkem je čtenářsky velmi přitažlivá kniha, záměrně koncipovaná jako biografický doplněk k dějinám ruské literatury.

Klimowiczův dar ironického nadhledu je patrný zvláště v posledních kapitolách, věnovaných Nikolaji Rubcovovi, Vladimíru Vsockému a Venediktu Jerofejevovi, jejichž život i dílo provázal kvartální alkoholismus a někdy bohužel i drogy. Autorovo přesvědčení, že to byla nezbytná daň jejich básnické inspiraci z nich činí podvědomé následovníky tzv. prokletých básníků. Podobně nelitostné jsou i Klimowiczovy charakteristiky jejich partnerek. V závěru se autor ostatně zamýšlí nad rolí žen v osudech spisovatelů a básníků. Na základě sekundární literatury je dělí do tří či pěti kategorií od inspirátorek a pomocnic typu Sofie Tolsté, Anny Dostojevské, Naděždy Mandelštamové či Věry Nabokovové, přes skupinu žen neutrálních, které práce jejich mužů vůbec nezajímá, až po ty, pro které má význam pouze materiální stránka jejich činnosti. Na základě vlastního výzkumu konstatuje, že nejrozšířenější je skupina druhá. Vzhledem k tomu, že spisovatelky mají v jeho výběru jen velmi malé zastoupení, ponechává Klimowicz roli mužů jako partnerů slavných žen bez komentáře. Je zřejmé, že výběr šestnácti, i když velmi slavných osobností, není pravděpodobně dostatečný pro dalekosáhlé sociologické závěry. V tomto směru je ještě velmi široké pole pro další bádání. I toto zjištění je však důležité a inspirativní stejně jako celá Klimowiczova kniha.

Danuše Kšicová